

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การพัฒนาสังคมไปสู่เป้าหมายสำคัญอัน ได้แก่ ความสงบสุขของประชาชนทุกกลุ่มนั้น จำเป็นต้องอาศัยความเกื้อกูลกัน ไม่มีใครที่อยู่อย่างโดดเดี่ยวได้ ดังนั้นการมองไปที่รากเหง้าของปัญหาเพื่อก่อให้เกิดปัญญาจำเป็นต้องมองอย่างรอบด้าน โดยมนุษย์ทุกคนนั้นมีความต้องการหลายอย่างแต่ความต้องการที่สำคัญที่สุดที่มาก่อนความต้องการอื่นคือ ความต้องการทางกายภาพ เช่น ความต้องการอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค รวมทั้งสิ่งอื่นๆที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอยู่ได้ (Maslow, 1954 : 115) ทั้งนี้ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้ระบุไว้ว่า รัฐต้องสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ ผู้ยากไร้ และผู้อยู่ในสถานะยากลำบากให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้ ในส่วนของผู้ต้องขังนั้น สังคมและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมควรจะต้องคำนึงเป็นพิเศษเนื่องจากบุคคลเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นผู้ยากไร้และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีขีดจำกัดซึ่งจำเป็นจะต้องใช้วิถีคิดหรือชุดความคิดอีกชุดหนึ่งต่างหากจากกลุ่มเป้าหมายปกติทั่วไป โดยควรพิจารณาสิ่งสำคัญประการหนึ่ง ได้แก่ สิทธิของผู้ต้องขังที่จะได้รับสวัสดิการตามความต้องการตามความจำเป็น ตามสิทธิของการเป็นมนุษย์ผู้หนึ่ง แม้ว่าจำนวนประชากรผู้ต้องขังนี้จะมีจำนวนไม่มาก แต่อาจส่งผลกระทบต่อชุมชนและสังคมที่มีอาจคาดคะเนได้ในอนาคต

(โครงการวิจัยการสังเคราะห์วรรณกรรมและงานวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง, 2551 : 1)

งานราชทัณฑ์ในฐานะที่เป็นงานในการจัดการหรือปฏิบัติต่อคนที่กระทำความผิด เมื่อมีการกระทำผิดขึ้นในสังคม สังคมจะต้องจัดการอย่างใดอย่างหนึ่งที่ละเมิดกฎเกณฑ์ของสังคม แต่การที่สังคมจะจัดการหรือปฏิบัติอย่างไรต่อคนที่ละเมิดกฎเกณฑ์ของสังคมนั้นขึ้นอยู่กับความเชื่อเกี่ยวกับสาเหตุของการกระทำผิด และวิธีการที่ใช้ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ได้เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคสมัย ซึ่งงานราชทัณฑ์ในอดีตได้ยึดแนวทางการปฏิบัติที่ทารุณ โดยมุ่งการแก้แค้น ทดแทน และลงโทษให้ผู้คนเกิดความเกรงกลัว โดยมีความเชื่อว่าคนที่ทำผิดเพราะมีความชั่วร้ายอยู่ในตัวผู้กระทำผิด การปฏิบัติต่อคนที่ทำผิดจึงต้องปฏิบัติด้วยวิธีการที่รุนแรงเพื่อให้สาสมกับความผิดที่ได้ทำลงไป และเพื่อให้ผู้กระทำผิดหยาบช้าไม่กล้ากระทำผิดขึ้นอีก รวมทั้งทำให้คนทั่วไปเกิดความเกรงกลัวไม่กระทำความผิด หากแต่ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ได้ทำให้สังคมในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป ทำให้การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดเปลี่ยนแปลงไปด้วย สังคมเริ่มเรียนรู้ว่าการลงโทษที่รุนแรงโหดร้ายจะทำให้ผู้กระทำผิดที่มีชีวิตหลุดรอดไปได้ เกิดความเคียดแค้นชิงชังและกลับเป็นอันตรายต่อสังคมมากยิ่งขึ้นและกระทำผิดหนักขึ้นด้วยวิธีการที่แยบยลมากขึ้น การลงโทษด้วยวิธีการดังกล่าวจึง

ไม่เป็นผลดีต่อสังคม อีกทั้งสังคมเริ่มคิดว่าคนทำผิดเพราะมีความผิดปกติในตัวผู้กระทำผิดซึ่งเกิดจากสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดความจำเป็นหรือกดดันนำไปสู่การกระทำผิด ประกอบกับแนวความคิดในเรื่องสิทธิมนุษยชน ซึ่งมุ่งเน้นให้มีการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดแบบมีมนุษยธรรมมากขึ้น มีการส่งเสริมให้มีการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขังมากขึ้นเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง ส่งผลให้แนวคิดในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดได้เริ่มเปลี่ยนแปลงมาสู่การอบรมแก้ไขให้กลับสู่สังคม โดยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา นานาอารยประเทศได้ตื่นตัวและตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้มีความเหมาะสม สอดคล้อง และเป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชนให้มากที่สุด เพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพขั้นพื้นฐานรวมถึงได้รับสวัสดิการตามความจำเป็นที่ควรได้รับในสภาพที่ถูกคุมขัง และได้รับการพัฒนาพฤตินิสัยให้สามารถกลับเข้ามาอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นปกติ โดยไม่ก่อปัญหาขึ้นอีก ส่งผลให้การดำเนินการต่อผู้ต้องขังของแต่ละประเทศนั้น นอกจากคำนึงถึงกฎหมายภายในของตนเองแล้ว ยังต้องคำนึงถึงแนวทางมาตรฐานสากลอีกด้วย ดังนั้น ในปัจจุบันแนวทางการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในเรือนจำจึงเริ่มเปลี่ยนไปสู่กิจกรรมในการอบรมแก้ไขมากขึ้น มีการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขังมากขึ้น ตลอดจนการเตรียมการปลดปล่อย ทั้งนี้เพื่อให้ผู้กระทำผิดมีความคิดมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและสามารถได้รับการแก้ไขให้ปรับตัวเข้ากับกฎเกณฑ์และเงื่อนไขของสังคม และสามารถกลับเข้าไปใช้ชีวิตในสังคมได้ในที่สุด (การประชุมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 11, 2553 : 1489-1450)จึงอาจกล่าวได้ว่าการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง จำเป็นที่จะต้องจัดสวัสดิการให้กับผู้ต้องขังอย่างเหมาะสม ซึ่งสวัสดิการของทางกรมราชทัณฑ์ถือได้ว่าเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการสังคม (Social Welfare) เพื่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม (สุกฤตา เพชรหนองชุม, 2552 : 3)

เรือนจำจังหวัดมหาสารคามในฐานะที่เป็นหน่วยงานหนึ่งของกรมราชทัณฑ์ รับผิดชอบควบคุมผู้ต้องขังที่กระทำความผิดในเขตจังหวัดมหาสารคาม มีอำนาจในการควบคุมผู้ต้องขังที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 20 ปี (ฝ่ายทัณฑ์ปฏิบัติเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม, 2556) โดยเรือนจำจังหวัดมหาสารคามได้พยายามดำเนินการจัดสวัสดิการในด้านต่าง ๆ ให้แก่ผู้ต้องขังตามนโยบายของกรมราชทัณฑ์ที่ได้กำหนดมา แต่การจัดสวัสดิการของเรือนจำจังหวัดมหาสารคามในปัจจุบันได้ประสบปัญหาเช่นเดียวกับเรือนจำอื่น ๆ ในประเทศไทย คือ ผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ซึ่งอัตราความจุผู้ต้องขังเต็มของเรือนจำจังหวัดมหาสารคามอยู่ที่ 1,050 คนแต่ในปัจจุบันเรือนจำจังหวัดมหาสารคามมีจำนวนผู้ต้องขังทั้งสิ้น 1,303 คนซึ่งแบ่งเป็นผู้ต้องขังชาย จำนวน 1,100 คน ผู้ต้องขังหญิง จำนวน 203 คน ซึ่งเกินกว่าอัตราความจุเต็มของเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม เป็นเหตุให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้สวัสดิการแก่ผู้ต้องขังอาจจะไม่เพียงพอ และไม่ทั่วถึง (ฝ่ายควบคุมผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม, 2556)

ดังนั้นการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของผู้ต้องขังที่มีต่อการจัดสวัสดิการของเรือนจำจังหวัดมหาสารคามนี้” จึงเป็นการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่ม “ผู้ต้องขัง” ที่อยู่ในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรือนจำและทัณฑสถานต่างๆทั่วประเทศ ยังมีการจัดสวัสดิการแก่ผู้ต้องขังที่ยังแก้ไขปรับปรุงอีกมาก ผู้วิจัยพบว่าในปัจจุบันมีผู้ต้องขังเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก และจากการจัดสวัสดิการภายในเรือนจำจังหวัดมหาสารคามในด้านต่างๆ แก่ผู้ต้องขังยังไม่เพียงพอ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องดังกล่าว เพื่อนำผลการวิจัยเสนอต่อผู้บริหารเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งจะได้นำไปเป็นข้อมูลทางเลือกประกอบในการปรับปรุง แก้ไขและวางแผนการจัดสวัสดิการให้ตอบสนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐานของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดมหาสารคามตามนโยบายของกรมราชทัณฑ์และกระทรวงยุติธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้ต้องขังที่มีต่อการจัดสวัสดิการของเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ต้องขังจำแนกตาม เพศ อายุ การศึกษา และกำหนดโทษที่มีต่อการจัดสวัสดิการของเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของผู้ต้องขังในการจัดสวัสดิการภายในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

สมมติฐานการวิจัย

1. ความคิดเห็นของผู้ต้องขังที่มีต่อการจัดสวัสดิการของเรือนจำจังหวัดมหาสารคามอยู่ในระดับพอใช้
2. ผู้ต้องขังจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และกำหนดโทษมีความคิดเห็นต่อการจัดสวัสดิการของเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม แตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาความคิดเห็นของผู้ต้องขังที่มีต่อการจัดสวัสดิการของเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม โดยมีขอบเขตการศึกษาดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของผู้ต้องขังชายและผู้ต้องขังหญิงที่มีต่อการจัดสวัสดิการของเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมตัวอยู่ที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม รวมทั้งสิ้น 1,303 คน (ฝ่ายทัณฑปฏิบัติเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม, 2556) โดยสามารถแบ่งได้ดังนี้

2.1.1 ผู้ต้องขังชาย จำนวน 1,100 คน

2.1.1 ผู้ต้องขังหญิง จำนวน 203 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ต้องขัง ที่ถูกควบคุมตัวอยู่ที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ได้จำนวน 307 คน โดยแบ่งเป็นผู้ต้องขังชาย 259 คนและผู้ต้องขังหญิง 48 คน จำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้ต้องขังคำนวณโดยใช้วิธีการหากลุ่มตัวอย่างเพื่อเป็นตัวแทนของประชากรตามสูตรของทาโร ยามานะ (Taro Yamane, 1973 ; อ้างถึงจาก รังสรรค์ สิงห์เลิศ, 2551 : 42)

3. ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เวลาในการวิจัย ตั้งแต่กรกฎาคม - สิงหาคม พ.ศ. 2556

4. ขอบเขตด้านพื้นที่

ขอบเขตด้านพื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

5. ขอบเขตด้านตัวแปรผู้วิจัยมุ่งศึกษาตัวแปรดังนี้

5.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) คือ ข้อมูลทั่วไปของผู้ต้องขัง ประกอบด้วย

5.1.1 เพศ

5.1.2 อายุ

5.1.3 ระดับการศึกษา

5.1.4 กำหนดโทษจำคุก

5.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ความคิดเห็นของผู้ต้องขังที่มีต่อการจัดสวัสดิการของเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม 5 ด้าน ประกอบด้วย

5.2.1 ด้านปัจจัยพื้นฐาน 4 ประการ ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค

5.2.2 ด้านการรักษาพยาบาล

5.2.3 ด้านการศึกษา

5.2.4 ด้านอนามัย

5.2.5 ด้านกีฬาและนันทนาการ

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงความรู้สึกของบุคคลแต่ละบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งอาจเป็นบุคคลกลุ่มคนหรือสถานการณ์ในช่วงเวลาหนึ่งด้วยการพูดหรือการเขียน ลักษณะท่าทาง หรือไม่แสดงออกเลยก็ได้ซึ่งแตกต่างกันไปตามความรู้ประสบการณ์และสภาพแวดล้อมความคิดเห็นจึงไม่ถาวรมีการเปลี่ยนแปลงได้โดยง่ายและไม่อาจจะบอกได้ว่าเป็นความถูกต้องหรือผิด

สวัสดิการ หมายถึง สิ่งตอบแทนที่ลูกจ้างหรือผู้ปฏิบัติงานได้รับนอกเหนือจากเงินเดือนหรือค่าจ้าง สวัสดิการนั้นผู้ปฏิบัติงานจะได้รับในเวลาทำงานเพื่อการยังชีพ เพื่อเป็นการช่วยเหลือให้ความสะดวกสบายแก่ผู้ปฏิบัติงาน

การจัดสวัสดิการในเรือนจำ หมายถึง ประโยชน์และบริการในด้านต่างๆที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม จัดให้ผู้ต้องขังสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขตามอัตภาพ โดยในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย 5 ด้านได้แก่

1. ด้านปัจจัยพื้นฐาน 4 ประการ หมายถึง การจัดสวัสดิการด้านอาหาร การจัดสวัสดิการด้านเครื่องนุ่งห่ม การจัดสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยและการจัดสวัสดิการด้านยารักษาโรค

1.1 อาหาร หมายถึง สิ่งที่รับประทานเข้าไปแล้วทำให้มีประโยชน์และมีคุณค่าทางโภชนาการในแต่ละวันให้ครบ 5 หมู่ คือ โปรตีน คาร์โบไฮเดรต ไขมัน เกลือแร่ และวิตามิน

1.2 ที่อยู่อาศัยหมายถึง ที่พักอาศัยภายในเรือนจำและทัณฑสถาน โดยในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง เรือนนอนสำหรับอาศัยหลับนอนของผู้ต้องขัง

1.3 เครื่องนุ่งห่มหมายถึง เครื่องนุ่งห่มที่พอเพียงและป้องกันความร้อนหนาว สวัสดิการที่กรมราชทัณฑ์จัดให้ผู้ต้องขัง โดยในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่เสื้อผ้า ที่นอน ผ้าห่ม

1.4 ยารักษาโรคหมายถึง เวชภัณฑ์ที่นำมาใช้รักษาอาการเจ็บป่วยที่เกิดกับผู้ต้องขังภายในเรือนจำ หรือทัณฑสถาน

2. ด้านการรักษาพยาบาล หมายถึง การจัดการบริการทางการแพทย์ให้ผู้ต้องขังในยามป่วยหรือไม่สบายโดยจะต้องมีแพทย์หรือพยาบาลประจำที่คอยวินิจฉัยโรค และผู้ต้องขังที่มีอาการป่วยหนักหรือรุนแรง เกินกว่าที่พยาบาลประจำจะช่วยรักษาได้ต้องนำส่งไปรักษาที่โรงพยาบาล

3. ด้านการศึกษา หมายถึง การจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้ต้องขังในระดับต่าง ๆ ทั้งในสายสามัญ และสายวิชาชีพ ได้แก่ ผู้ไม่รู้หนังสือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ปวช. ปวส. ป.ตรี ป.โท และการจัดฝึกอบรมอาชีพต่างๆ ให้แก่ผู้ต้องขัง เพื่อปรับเปลี่ยนแก้ไขพฤติกรรมเพื่อปรับสภาพจิตใจให้มีความพร้อมกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับสังคมภายนอกอย่างปกติสุข

4. ด้านอนามัย หมายถึง การจัดสวัสดิการให้ผู้ต้องขังเกี่ยวกับความสะอาดภายในเรือนจำ ตลอดจนสิ่งของเครื่องใช้ เพื่อการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของผู้ต้องขัง ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สิ่งแวดล้อม และพัฒนาคุณภาพชีวิต

5. ด้านกีฬาและนันทนาการ หมายถึง การจัดให้ผู้ต้องขังได้ออกกำลังกายการจัดกิจกรรมให้ผู้ต้องขัง ได้พักผ่อนหย่อนใจและการจัดรายการโทรทัศน์ให้กับผู้ต้องขังเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดและเพื่อส่งเสริมสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงปลอดภัยจากโรคภัยต่าง ๆ

ภูมิหลังของผู้ต้องขัง หมายถึง ข้อมูลทางด้านสังคมของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และกำหนดโทษจำคุก

1. เพศ หมายถึง ลักษณะทางกายภาพของมนุษย์ โดยในการวิจัยในครั้งนี้ หมายถึง เพศชาย และเพศหญิง

2. อายุ หมายถึง อายุของผู้ต้องขังทั้งชายและหญิงที่อยู่ในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งมีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

4. กำหนดโทษจำคุก หมายถึง จำนวนระยะเวลาที่ผู้ต้องขังต้องได้รับโทษตามคำพิพากษาของศาล ตามประเภทความผิดทุกประเภทรวมกัน

ผู้ต้องขัง หมายถึง นักโทษเด็ดขาด คนต้องขัง และคนฝากขัง ซึ่งในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมตัวในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

เรือนจำ หมายถึง ที่ซึ่งใช้ควบคุมกักขังผู้ต้องขังกับสถานที่ใช้ต่อเนื่องกัน สถานที่ซึ่งใช้ควบคุม คุมดูแล และคุมขัง ตลอดจนจำกัดอิสรภาพของผู้ต้องขัง โดยเจ้าพนักงานเรือนจำ ภายในระยะเวลาที่กำหนด รวมทั้งสิ่งที่สัมพันธ์เกี่ยวกับที่ซึ่งใช้ควบคุมกักขัง และเป็นสิ่งที่ถาวรติดตราตั้งแน่นอนอยู่กับที่ เช่น อาคารสถานที่ที่ทำการของเรือนจำ ป้อม ยาม กำแพง เรือนนอน ประตู โรงงานฝึกวิชาชีพ โดยในการวิจัยในครั้งนี้ หมายถึง เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ข้อสนเทศที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอต่อผู้บริหารเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม เพื่อเป็นข้อมูลประกอบในการปรับปรุง แก้ไขและวางแผนการจัดสวัสดิการให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดมหาสารคามอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม